

IL-BARRAKKA TA' KATRIN

(*Jorbot ma' l-għadd ta' Marzu p. 19*)

Imma Loreta ma reditx temmen għal kollox kliem it-tifel, riedet tara b'għajnejha, u, kif hija u ommha harghet mix-xelter, dlonk għidet 'l isfel ma' ommha, beżgħana u mit-lufa. Oh x'garrbet f'qalbha l-imsejnkna meta sabet ruħha quddiem dik id-dehra li twaħħax! Dik il-Barrakka, waħdenija fil-gżira ta' Għawdex li kienet isservi ta' ħanut u dar f'daqqa, mibnija mal-ħamsin sena ilu fuq is-sies li minn taħt it-triq tax-xatt jaqti għal fuq il-baħar, u, dak li hu l-aqwa, mixtla ta' mħabba għal qalb Loreta, intlaqtet minn bomba tal-għadu li kissritha, qalbitha, ħarbtitha u ħarqitha. Quddiem dik il-herba, iż-żagħżuġha ta' qalbha ċkej-kna, demmha keşilha f'daqqa, riġlejha tħeddlu, qalbha nqasmet u d-dmugħ sħun beda jgħelben minn għajnejha, u, wara li reġgħet ħarset b'għajnejha mberrqin lejn il-Barrakka mfarrka u lejn il-vapur li, minn dak il-għmiel kollu, issa sar qafas imgħaddas ġo l-ilma, dawret minnufih wiċċha band'oħra u mxier m'ommha lejn darha, bil-qajla l-qajla, bħal waħda mifluġa. Kif waslet id-dar inxteħtet bla saħħa fuq l-ewwel tarġa tat-taraġ u nfexxet f'bikja. Bdiet tbarri lil kulħadd u ħadd ma sata' jsabbarha. Id-dlam tal-lejl kompli jsewdilha qalbha u dak il-ħin stess xtaqet li titlaq mid-dar u minn Għawdex u tmur xi mkien fil-bogħod fejn ma tarax iktar dik il-herba ta' qsim il-qalb u ta' niket. Kull kwarta li kien idoqq l-arloġġ tar-raħal kienet taraha mitt sena. Lanqas ix-xemx sabiħa ta' filgħodu u l-għana tal-aġħsafir ma setgħu jfarrġuha. Xebgħet għal kollox f'dar ommha li kienet tħobb u tgħozż daqs ħbub għajnejha. Riedet ta' bilfors titlaq...

Kienu xi l-għaxra ta' filgħodu meta, fil-waqt li Loreta harghet taqdi 'l ommha, iltaqgħet ma' ta' l-ittri li resaq lejha u, bi tħissima fuq xofftejh, taha ittra f'idejha. Loreta nħasdet u qalbha bdiet ittaqtaq. X'seta' nqala' mill-għdid f'dik il-għodwa? Loreta qabdet l-ittra bir-roġħda u fetħitha bil-għaġla. Kienet is-sinjura tagħha li kitbithilha u gemgmet għax iddawret daqshekk għand ommha; qaltilha li t-tfal tagħha sikwit isemmuha u jistaqsu għaliha u riedet taf jekk biħsihiex tibqa' hemm jew terġa' lura. "Ajma", qalet bejnha u bejn ruħha Loreta fil-waqt li ħadet nifs qawwi

li donuu mlieha b'ħajja ġdida u b'tama qawwija, "is-sinjura ġhadha tridni. Niżżiħajr 'l Alla... Immur... il-lejla stess nitlaq..." Imma dak in-nhar xejn ma kien iġħaddi minn Ġhawdex ġħal Malta u kellha ta' bilfors tistenna sa l-ġħada. L-ikbar tfixkil ġħaliha kien kif sejra tħalli 'l ommha weħidha; iżda hi kienet semġħet lil-Gvern ta' Malta kellu jib-ġħat fil-ġħira ta' Ġhawdex il-baqqunera Ġhawdxin sabiex iħaffru f'xeltrijiet ġodda u jtemmu dawk li kienu nbdew. Fost dawn il-baqqunera kien hemm Salvu, ħuha, li ġħal-kemm mhux tas-senġħa, qabillu qatiegħ jaħdem fix-xeltrijiet, ġħax kien jithallas tajjeb. Ġħalhekk Loreta, bit-tama li ħuha Salvu f'qasir żmien ikun m'ommu, il-ġħada fil-ġħodu bakkret kmieni tavża lill-Pulizija jerfegħulha post fid-dġħajsa u, fl-istess ħin, uriet 'l ommha bil-ħsieb tagħha. L-im-sejka omm li kienet tħobb lil bintha daqs dawl ġħainejha u li l-bżonn biss kien ġagħalha tħalliha titbiegħed minnha, ġħal dik il-bxara kerha nħasdet u tħawdet u ma ġħarfite x'tibda twieġeb, iżda l-ħmura ta' ġħajnejha jdemmgħu fuq ħaddejha sfajrin kienet xhieda ċara tad-dwejjaq ta' qalbha. U dawk id-dwejjaq żdidulha u faru meta hija rat lil bintha tiġbor ħwejjigħa, tħarfathom u tqegħedhom mitnjin fl-armarju jew fil-kexxun tal-gredenza u oħrajn f'sorra ġħalihom. L-omm ħabtet tinfexx f'bikja u xtaqet traġġa' lura lil bintha mill-ħsieb tagħha; iżda hi ġħamlet kemm felħet biex tirbaħ lilha nfisha, mesħet ġħajnejha niedja bid-dmugħ, ġabret xagħharha maħlul u mħabbell u baqgħet siekta.

Ix-xemx kienet qorbot biex tġħib u d-dawl mitfi tagħha kien ġħadu kemmxejn iħammar fuq il-ħitan tal-ġħorfa u fuq il-blat imġarrat tal-ġħolja ta' quddiemha. Loreta, wara li naqqxet bil-ponta tas-sikkina u saqqiet il-qsari tagħha ta' fuq iċ-ċint tas-setaħ, u, wara li bexxet ġħall-aħħar darba ix-xitel tan-nagħniegħ u l-ħabaq fil-ħwat tal-bitħa, qabdet is-sorra tal-ħwejjeġ, xehħitha taħt abtejha u resqet lejn ommha biex tagħtiha l-aħħar tislima. L-omm tbikkmet, riġlejha tħeddu, iżda, wara li ġħannqet lil bintha u bisitha fuq ġbinha, ħarġet domna minn ħobbha, ġħamlithielha madwar ġħonqħa b'tifkura u tatha l-barka tagħha.

Loreta, kif inħallet minn ħdan ommha, telqet ftit ħos-biena u maġħdura b'xi demgħa fuq xfar ġħajnejha. Imma hi kienet taf u tħoss li kienet sejra ġħand omm oħra mhux anqas twajba u ħanina minn dik li ġibitha fid-dinja. Ġħalhekk minnufiħ stabret, qawwiet qalbha, ħadet nifs qawwi u komplet miexja ħafifa treqitha. Iżda waqt li

kienet għaddejja minn hdejn il-barrakka mtajra, hasset mill-gdid lil demmha jikshilha fil-vini tagħha u l-grieħi ta' qalbha jinfethulha. Imma hi biex ma tħallix ugiħ il-qalb jagħlibha, għattiet wiċċha bis-sorra, kiseret kemm kemm għajnejha, għamlet ħila lilha nfisha u kompliet niezla lejn id-dgħajsa li kienet sorguta mal-moll.

Malli d-dgħajsa bdiet taqla' minn ma' l-art u titbiegħed, Loreta, f'dawl il-kwiekeb li bil-mijiet kienu jiddu u jteptu fuq rasha, lemnet l-egħżeż postijiet tat-torbija tagħha u minn quddiem għajnejha, bdew għaddejjin bħal leħña t-tifikiriet ta' l-imghoddi. Go fiha hasset li dawk it-tifikirijiet kienu ħolma u kif kienet bil-qiegħda fuq kaxxa fil-poppa tad-dgħajsa, xeħtet is-sorra tal-ħwejjeġ fuq ir-kobbtejha, għaddset rasha fuqha, wahħlet idejha ma' wiċċha bħal donnha trid torqod, talbet bil-ħerqa lill-Madonna ta' Lourdes twassalha bis-sliema, u bkiet fis-skiet ta' qalbha.

* * *

Ma' tluġ ix-xemx Loreta kienet tas-Sliema għand is-sinjura tagħha. Għalkemm din ma kenitx tistenniha dik il-għodwa hekk kmieni, hi leggħetha tajjeb u feriet biha daqs waħda minn uliedha. Biċe ċ-ċkejtna, għalkemm kienet għadha kif telqet timxi, hekk kif rat lil Loreta telqet b'għirja fi hđanha tghannaqha u tbusha. Minnufih Loreta nsiet id-dwejjaq kollha ta' qalbha, ħadet ir-ruħ u wiċċha beda jiddi u jixgħel bħal qabel. Bilkemm kienet għadha kif ħelset mill-faċendi ta' wara l-ikel li Loreta ma qabditx lil Biċe ċ-ċkejtna, qegħditha fil-"pram" u telqet biha lejn Għar-id-Dud għall-arja miftuħa tal-baħar. Hemmhekk Loreta, ta' kuljum, tista' tgħid, l-aktar meta jkun temp sabiħ, kienet tmur tqatta' siegħa żmien ma' ħbiebha qaddejja bħalha. Kienet għadha ma qasmitx it-triq meta ħbiebha lemħuha u, mill-bogħod, bdew ixejrulha u jsejħulha, "X'hemm, Loret, kemm ilna ma narawk! Kif inti?" staqsietha Zolli malli Loreta resqet lejhom.

"Mela ġejt minn Għawdex?" qabżet qaltilha Żeża ż-Zabbarija.

"Oqgħod hawn hdejna fuq il-bank, Loret, u aġtina l-aħbarijiet tal-Għawdxin. Hemm xejn djar imwaqqgħa bħal dawn li qiegħda tara b'għajnejk?", staqsiet bil-għaġla Rozi l-Għawdxija fil-waqt li qabditha minn driegħha u ġibditha għal hdejha.

“U ngħid jekk hemmx djar imgarrfa...”, wiegħbet minnu-fih Loreta. “Jiena, għal ftit ma ddojjajthiex, għax meta dawk il-ħaljin ta' Germaniżi hebbu għall-vapur, jien kont fit-triq fil-qrib sejra m'ommi lejn ix-xelter”, kompliet tgħid b'nifisha maqtuġħ Loreta. “Trid tara kif immaxingawh u għamluh għarbiel qabel ma!laqtuh sewwa u għarrquh!”

“U dan x'ikun *immaxingawh*? — Mela hekk tgħidu Għawdex, Loret?”—staqsiet bid-daħka m'arrta Żeża.

“Jien naf x'ikun?—Hekk smajthom iġħidu r-raħal. U Haż-Zabbar kif tgħidu?”— qaltilha Loreta.

“U ħallik minn Żeża, Loret. Din ma tafx ħlief tiċċajta. Għadha belha bħal qabel... Għidilna ftit kif għamilt biex ġejt minn Għawdex, għax jien ukoll tħajjart immur jumejn nara 'l ommi”—staqsietha kollha ħrara seħbitha Rożi.

“Ara, Roż, isma' minni”, wegħitha Loreta “aħjar ma tmur xejn għalissa, għax trid tagħmel wegħda biex tmur u tiġi u fuq kollox tissogra ħajtek. Jien ġejt ilbieraħ fil-għaxija, fid-dlam, imwennsin biss mid-dawl tal-kwiekeb. Konna mas-sebghin ruħ fuq id-dgħajsa. Kulħadd qalbu ttaqtaq, mhux imħabba l-baħar, għax kien daqshekk bnazzi u qiegħed li kien donnu mgħoddi biż-żejt u bil-fidda, imma mħabba l-attakki ta' l-ajruplani tal-għadu jew mħabba xi mini. Il-Patri, miskin, qalilna r-Rużarju u ma kienx hemm qaddis fis-sema li ma talbux jieqaf magħna. Ir-rekwem eterni li beda jgħid għal ħutna mejtin ma kinux ftit u baqa' sejjer bihom sa ma wasalna l-Marfa. Kienu l-għaxra ta' bil-lejl. Imma jien, ngħid għalija, l-iktar li għalejt għall-barrakka ta' Katrin. Kemm kienet għaziża għal qalbi...” temtmet minn taħt ilsien Loreta.

“U mbagħad kif ġejt il hawn dak il-ħin?—” staqsiet minnufih Zolli.

“Bil-karozza”, wiegħbet l-oħra. “Mat-triq qabadna raid; għalhekk jien inżilt il-Mellieħa u rqadt hemmhekk ġo xelter. Imberkin in-nies tal-Mellieħa!”, kompliet Loreta, “kemm daru bija meta rawni barranija fosthom! Sa fuqhiex nor-qod ġibuli; daqsxejn te tawni wkoll Nibqa' nafħulhom... Imbagħad waħda żagħżuġha qassdet ir-Rużarju, qalet talba sabiħa lil Ġesù Nazzarenu u kulħadd raqad sa ma sebaħ...”

Din it-taħdita damet sejra għal nofs siegħa jekk mhux għal iktar ukoll. F'daqqa waħda Loreta siktet għal kollox u bdiet tħares oħss, fil-bogħod biex tara jekk għajnejha kinux qegħdin iqarrqu biha jew le. Wara ftit wiċċha beda jiħmar u qalbha bdiet taqbeż ġo sidirha. Šhabha ntebħu

bil-bidla tagħha u bdew iħarsu huma wkoll lejn fejn kienet tħares Loreta għax donnhom kienu xammew xi haġa mill-ħmura ta' wiċċha u minn għajnejha li waqfu jħarsu ċassi. Għajnejhom waqgħu fuq suldat mibni saffejn, dirgħajh mibrumin u mxammra, b'beritta ravjula fuq xagħru iswed mimxut imġenneb, b'haddejh qamħet il-lewn ta' wild malti, miexi b'mixja ta' min ikun sejjer jaqdi dmiru u, f'hin wieħed, ta' min hu mkabbar bi ġmielu u b'saħħtu. Dak is-suldat kien Toni li, kif wasal hdejn dawk ix-xbejbiet bil-qiegħda li kienu għadhom iħarsu lejh miblugħa għaraf lil Loreta, ried l-art tibilgħu, infixel u ma għarafx x'jibda jagħmel. Loreta wkoll sabet ruħha bejn in-nar u l-ilma. Għamlet minn kollox biex tagħleb lilha n-nifisha; iżda billi l-imħabba ma tistax tibqa' moħbija, hi sellmitlu bi hlewwa u b'mistħija ta' tfajla Għawdxija li kienet. Toni wieġeb minnufih għat-tislma, waqaf u kieku ried jagħmlilha xi mistoqsija; iżda d-dehxa żammitlu lsienu u ż-żewġ żgħażaġh baqgħu għal hin ċkejken iħarsu lejn xulxin b'wiċċhom imfawwar u xofftejhom jitriegħdu bla ma jliessnu kelma. Fl-aħħar Toni kiser il-ħemda u: "Mela inti hawn, Loret?"—qallha. "Iva hawn, Ton. Il-bieraħ ġejt minn Għawdex. Kulhadd tajjed u jsellu għalik. U inti kif tinsab hawn?"—staqsiet kollha ħrara Loreta.

"Sa ftit tal-ġranet ilu jiena kont Bengħisa; issa ġibuni hawn f'din il fortizza ta' Għar-Id-Dud. Il-ġimgħa d-dieħla iktarx nasal wasla sa Għawdex. Tridx tgħidilhom xi haġa lil tad-dar?"

"Sellili għalihom u għid lil ommi li jien wasalt qawwija u sħiħa".

Toni kien għadu ma jaf b'xejn b'dak li kien ġara Għawdex u lanqas Loreta ma riedet turih biex ma taqsamlux qalbu u biex ma ġgagħlux jaħseb ħażin. Toni kien ta' bilhaqq imgħagġel dik il-lejla, għax kellu biċċa xogħol iebsa x'jaqdi lill-fizzjal tiegħu. Għalhekk, wara li sellem lil Loreta u ħadilha b'idejha għall-ewwel darba, telaq bil-pass ħafif lejn ix-xatt ta' Tas-Sliema.

"X'għaxqa ta' żagħżuġh Għawdxi!", qalu għalenija ħbieb Loreta, "il-ħarsa ta' għajnejh biss u t-tbissima ħiemda ta' xofftejh huma biżżejjed biex jisirqulek qalbek." Loreta għal dak it-tifħir ta' sħabha, qalbha xegħlet iktar u baqgħet tħares lejn Toni sa ma ratux iktar.

Ma kienx għadda żmien qatigħ minn x'hin Toni kien telaq, meta s-sirena bdiet tnewwaħ. L-ajruplani tal-għadu kienu jinstemgħu ġejjin mill-bogħod iwerdnu. Loreta

qamet bil-ghaġla, qiegħdet lil Biċe fil-“pram” u, wara li sellmet lil ħbiebha, telqet lejn id-dar tas-sinjura ħienja u ferħana għax kienet rat lil Toni u minflok il-Barrakka ta’ Katrin issa għandha l-fortizza ta’ Għar-id-Dud.

P. PAWL TABONE o.f.m.